

глибоких істин, які стоять за простими і водночас сакральними словами поетичних текстів великого Кобзаря.

Список використаних джерел і літератури:

1. Шевченко Тарас. Твори : у 3 т. / Тарас Шевченко. – К., 1961. – Т. 1 : Поезії. – 1961. – 702 с.
2. Аристотель. Сочинения : в 4-х т. Т.1 / ред. В. Ф. Асмус. – М. : Мысль, 1976. – 550 с.

Summary

Olena Perelomova

Moral Values of T. Shevchenko in Language Signs of National Poetic Discourse

The author analyzes the expressional language means of poetic texts by Taras Shevchenko, which present his moral-values artistic picture of the world, dreams and aspirations of the poet to implement the divine harmony into earthly life of people.

Key words: *God, truth, soul, good, evil, gentlemen, people, family, brothers, sisters.*

УДК [164.034:929 – 051 А.Лінкольн (73)] : 811. 111'38(045)

ОЛЕСЯ ФЕДОРОВА,

*кандидат філологічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

Тактики та лінгвостилістичні засоби реалізації персвазивної стратегії в інаугураційній промові А.Лінкольна

У статті досліджено мовні засоби реалізації персвазивної стратегії в інаугураційній промові шістнадцятого президента США А.Лінкольна. Авторка статті застосовує дискурсивний підхід до визначення персвазивної стратегії мовця, що полягає у врахуванні екстралінгвального плану побудови тексту при аналізі його мовного плану. До екстралінгвального плану дискурсу належать історичні, географічні, соціальні, політичні та інші чинники його розгортання.

Інаугураційна промова президента визначається як один із жанрів політичного дискурсу з яскраво вираженими персвазивними характеристиками. Актуальність проблеми статті визначається глобалізацією та різкою поляризацією сучасного політичного дискурсу та необхідністю підвищення персвазивних умінь як політиків, так і спеціалістів інших сфер діяльності в Україні. Персвазивна стратегія розглядається як комплексне явище, що зорієнтоване на формування адекватного іміджу президента та представлене на концептуальному рівні ключовою метафорою.

Персвазивна стратегія на мікрорівні становить сукупність персвазивних тактик, що покликані імплікувати різні компоненти іміджу президента та актуалізувати асоціації з ключовою концептуальною метафорою. Кожна тактика реалізується набором лінгвостилістичних засобів, які сукупно становлять публіцистичний стиль мовлення функціонально співвідносний з політичним дискурсом.

Ключові слова: *політичний дискурс, персвазивна стратегія, персвазивна тактика, лінгвостилістичні засоби, концептуальна метафора.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Володіння мистецтвом слова – одна з умов для досягнення успіху в багатьох професіях. Уміння переконувати співрозмовника, уміння правильно й красиво говорити, привертати увагу й здобувати довіру слухачів потрібне в усіх сферах життя. Політик, що говорить грамотно й переконливо, вміє складати і проголошувати промови, викликає повагу й довіру громадян.

Мова в політиці реалізує декілька пов'язаних між собою функцій, основною з яких є аргументативна – регулювання світогляду і поведінки громадян. Визначальною ознакою політичного дискурсу є його спрямованість на адресата з метою досягнення перлокутивного ефекту – спонукати аудиторію до суспільно-політичної реакції. Як правило, учасники політичної комунікації представляють певні суспільно-політичні позиції, а обмін інформацією відбувається з прагматичною метою, тобто комунікативний процес у політиці завжди має інтенційний характер [4; 5]. Політичний дискурс відноситься до особливого типу спілкування, для якого характерна

висока ступінь маніпулювання, і тому виявлення механізмів політичної комунікації є значущим для визначення характеристик мови як засобу впливу.

Аналіз досліджень і публікацій... У сучасній лінгвістиці термін персвазія почав активно використовуватися у другій половині 20 століття у розробках з соціальної психології та теорії масової комунікації (Дж. Комаров, Д. Паркін, Ж.-Б. Марселезі, М. Пешо Ф. С. Бацевич, Є.А.Селіванова, О. В. Яшенкова, Р. Водак, Ю. С. Степанов, М. Л. Макаров, Є. С. Кубрякова та ін.) [1, с.3-4]. Хоча в сучасній мовознавчій науці накопичено широкий спектр теоретичних узагальнень та ґрунтовно висвітлені граматичні, стилістичні, лексичні механізми персвазії, актуальним залишається аналіз персвазивних стратегій найбільш яскравих ораторів та успішних політиків, які на практиці довели їх ефективність. До таких політиків, безсумнівно, належить і шістнадцятий президент Америки Авраам Лінкольн.

Актуальність даної роботи обумовлена підвищеним інтересом дослідників до проблеми мовного впливу на людську свідомість, а також потребою всебічного та комплексного вивчення і наукового опису особливостей використання тактик та лінгвостилістичних засобів в персвазії стратегії як механізму реалізації масового впливу.

Формулювання цілей статті... Мета дослідження полягає в обґрунтуванні вибору та механізму реалізації персвазивних стратегій в інаугураційних промовах А. Лінкольна.

Виклад основного матеріалу... Англomовному політичному дискурсу, який є глобальним, на сьогодні приділяється особлива увага. Динамічний розвиток англomовного політичного дискурсу зумовлює зацікавленість дослідників у вивченні особливостей та характерних рис його функціонування в різних культурних середовищах.

Одним із жанрів політичного дискурсу є інаугураційна промова. Інаугураційна промова – це промова обраного президента, що проголошується ним під час вступу на посаду. На думку К. Кемпбелл і К. Джеймісон, президентська інаугураційна промова є найважливішою складовою урочистої церемонії, в ній поєднується осмислення минулого і майбутнього нації на тлі сьогодення, вшановується все, що об'єднує дану спільноту [4, с.100–106]. Ціль інаугураційної промови президента – заявити про формальне прийняття влади та окреслити перспективи своєї роботи на цій посаді та розвитку країни під своїм керівництвом.

Політичний дискурс, є складним комунікативним явищем, що містить акт творення тексту і відображає залежність мовного твору від екстралінгвальних обставин. Знання про світ, зокрема історичні передумови та політична ситуація в державі, особистість автора, його погляди і конкретна мета як творця є тими чинниками, які впливають на формування персвазивних стратегій політиків, що реалізуються в їхніх промовах. З огляду на це, в ході вивчення інаугураційної промови ми об'єднуємо знання і лінгвального, і екстралінгвального планів.

Авраам Лінкольн став президентом напередодні Громадянської війни, причиною якої було суперечливе питання рабовласництва, що культивувалось у південних штатах, проте не знаходило підтримки на решті території США. Республіканець А. Лінкольн, на відміну від демократів, вважав рабство неминучим злом в умовах аграрної політики Півдня, однак в передвиборчий період виявляв поміркованість відносно надання неграм політичних та громадянських прав посилаючись на компетенцію окремих штатів у вирішенні цих питань. Водночас А. Лінкольн рішуче протистояв поширенню рабства на нові території, що підривало основи рабовласництва і викликало обурення рабовласників Півдня. Як мудрий та обережний політик він намагався будь-яким чином не допустити громадянської війни, спричиненою розколом між Північчю і Півднем, оскільки збереження єдності США для нього було першочерговим завданням [6].

З огляду на екстралінгвальний план політичного дискурсу, сучасного шістнадцятому президенту, адекватним та очікуваним був образ **«стабільного юридично досвідченого ГАРАНТА КОНСТИТУЦІЇ, здатного в правовому полі вирішити політичну кризу – вберегти союз штатів Америки»**.

Центральною рисою цього іміджу є ознака «гарант конституції», що одразу визначає є базову метафору персвазивної стратегії – «ЗАКОН». Дана метафора є відправним пунктом у виборі персвазивних тактик промови А. Лінкольна і мовних засобів їх реалізації на лінгвальному плані.

Найбільш чітко проявляється в промові **тактика апеляції до авторитету**, що має кілька аспектів. Перш за все, у ролі авторитету, до якого апелює А. Лінкольн, виступають органи трьох гілок влади та місцевого самоврядування. При цьому актуалізується асоціація «ЗАКОН – ВЛАДА»: *Government; Republican Administration; All members of Congress; State or national authority; the Federal Union; Federal offices; Supreme Court; The Chief Magistrate; Almighty Ruler of Nations; American people*. Знаковим є включення до переліку владних інститутів і самого американського народу (*Almighty Ruler of Nations; American people*).

Іншим авторитетом, до якого звертається президент, є основоположні державотворчі закони та акти Союзу, що імплікує асоціацію «ЗАКОН – ДОКУМЕНТ»: *the Articles of Association in 1774; Declaration of Independence in 1776; Articles of Confederation in 1778; Constitution.*

Третім аспектом тактики апеляції до авторитету в інаугураційній промові Лінкольна є звернення до «слова закону», що проявляється у масштабному використанні юридичних термінів і понять та спрямоване на нав'ювання асоціації «ЗАКОН – ЮРИДИЧНЕ ПРАВО»: *institution of slavery; lawful right; rights of the States; evidence; delivered up on claim; clause should be enforced; civilized and humane jurisprudence; privileges and immunities of citizens; unconstitutional; legal contemplation; legal right; the exercise of the offices.*

Зазначимо, що використання правової та судової термінології, окрім реалізації зазначеної тактики переконання, є явним прикладом та доводом «правової досвідченості» промовця, а отже його авторитетності та надійності. З цією ж метою в промові переважно використовують складні синтаксичні конструкції (складносурядні та складнопідрядні речення, розгалуження синтаксичні комплекси, різноманітні звороти), які властиві офіційно-діловому стилю: *At the same time, the candid citizen must confess that if the policy of the Government upon vital questions affecting the whole people is to be irrevocably fixed by decisions of the Supreme Court, the instant they are made in ordinary litigation between parties in personal actions the people will have ceased to be their own rulers, having to that extent practically resigned their Government into the hands of that eminent tribunal.* Речення, що мають складну синтаксичну структуру, змушують слухача зосереджуватись, фокусувати увагу, відслідковувати думку, а читача – перечитувати текст неодноразово.

В сукупності підвищена термінологічність та фоні складного синтаксису створює враження «документальності» інформації, переконують в її фактологічності та достовірності, законності заявлених автором положень, що, безумовно, сприяє реалізації персвазивної стратегії.

На лексичному рівні тактика апеляції до авторитету та базова метафора іміджу Лінкольна «ЗАКОН» реалізовані іменниками «право», «закон», «присяга», похідними прикметниками «законний», «правовий», дієсловами «клястись», «обіцяти»: *to take in your presence the oath; I have no lawful right; rights of the States; the lawless invasion; lawfully demanded; under the laws; the lawgiver is the law; All members of Congress swear their support; contemplation of universal law; its organic law; all constitutional rights can be maintained; All the vital rights of minorities; I fully recognize the rightful authority.*

В умовах, коли союз штатів Америки опинився під загрозою по причині відокремлення південних штатів та утворення ними Конфедерації, президент Лінкольтн цілком логічно вдається до використання персвазивної тактики протиставлення [3 с.51]. Дана тактика ґрунтується на образному та мовному «зіштовхуванні» двох явищ, подій, осіб з обов'язковим позначенням одного як «позитивного», а іншого – як «негативного». Таке маркування на лінгвальному плані реалізується через використання епітетів, порівнянь, метафор та інших художніх засобів з яскраво вираженими позитивними чи негативними додатковими значеннями.

Однак А.Лінкольтн не вдається до таких рішучих заходів, на нашу думку, з метою політичної дипломатії та примирення ворогуючих сторін. Проте у його промові чітко відслідковується протиставлення таких понять, як союз (the Union)– окремі штати (states), більшість (majority) – меншість (minority), відокремитись (to secede) – створити союз (to compose a new union), всі (all) – один (one part). У таких протиставленнях беззаперечно прослідковується звернення до базової метафори всього виступу – «ЗАКОН». Тобто президент, хоч і завуальовано, але систематично і послідовно наводить слухачів на думку, що союз, більшість, всі, збереження єдності – це є добре, тому що це є законно, а представлена окремими штатами меншість, що прагне відокремитись – це погано, тому що це є незаконно:... *the Union will endure forever, it being impossible to destroy; One party to a contract may violate it...but does it not require all to lawfully rescind it? It follows from these views that no State upon its own mere motion can lawfully get out of the Union; any State or States against the authority of the United States; a majority should deprive a minority; If the minority will not acquiesce, the majority must... cease; One section of our country believes slavery is 'right' and ought to be extended, while the other believes it is 'wrong' and ought not to be extended; to compose a new union as to produce harmony only and prevent renewed secession? Plainly the central idea of secession is the essence of anarchy.*

Зіставлення понять союзу та відокремлених штатів з категоріями гармонії та анархії відповідно, актуалізує в свідомості адресатів промови ще один аспект центральної метафори – «ЗАКОН – ПОРЯДОК».

Персвазивна тактика протиставлення в інаугураційній промові Авраама Лінкольна зорієнтована не лише на конкретно самих учасників тогочасного політичного дискурсу (Південні та Північні штати), а й на очікувані негативні наслідки від перемоги кандидата від Північних

штатів для населення та влади Південних штатів. Лінкольн прямо заперечує можливість переслідування очільників штатів-опонентів, відмовляється ущемляти їх права на власність, свободу, запевняє усіх у праві робити вибір: *There has never been any reasonable cause for such apprehension; I have no purpose, directly or indirectly, to interfere; I have no lawful right to do so, and I have no inclination to do so; declarations and had never recanted them; I take the official oath to-day with no mental reservations; In doing this there needs to be no bloodshed or violence; there will be no invasion, no using of force against ... the people anywhere.*

Як видно з наведених прикладів для такого протиставлення використовується широкий спектр мовних засобів заперечення (заперечні форми дієслова, заперечна частка *no*, використання антонімів): *In 'your' hands, my dissatisfied fellow-countrymen, and not in 'mine', is the momentous issue of civil war. We are not enemies, but friends.*

Останньою персвазивною тактикою, що була виявлена нами, є **тактика діалогу**. Суть її полягає в створенні враження особистої розмови з адресатом, прямого звертання до нього (*My countrymen; Fellow-Citizens of the United States; my rightful masters, the American people*). Як наслідок слухач чи читач тексту самостверджується як особа, чию думку цінують, у якій просять поради, відповіді. Аудиторія і промовець, що ведуть діалог, проникаються взаємною довірою і симпатією. Класичним прикладом втілення тактики діалогу є використання риторичних запитань, яких в промові А.Лінкольна виявлено чимало: *Now... could they not with nearly equal unanimity frame and pass a law by means of which to keep good that unanimous oath? And should anyone in any case be content ...? To those, however, who really love the Union may I not speak? Is there such perfect identity of interests among the States to compose a new union as to produce harmony only and prevent renewed secession?*

Тактика діалогу підсилюється численним вживанням цілого ряду модальних дієслів. Механізм їх персвазивної дії полягає в спонукальному ефекті, що закладений в їх лексичному значенні. Зокрема модальні слова **ought, should** наділені потенціалом заклику до морального вибору згідно совісті: *this clause should be enforced by national or by State authority; should anyone in any case be content...; slavery is 'right' and ought to be extended; while the other believes it is 'wrong' and ought not to be extended. Why should there not be a patient confidence in the ultimate justice of the people?*

В модальних дієсловах **would, might, may** закладена непевність, умовність і разом з тим також і необхідність визначитись, зробити вибір, що, в свою чергу, стимулює слухачів до активності та співпраці: *The foreign slave trade ... would be ultimately revived ... while fugitive slaves would not be surrendered; And might it not be well; would it not be wise to ascertain precisely why we do it? One party to a contract may violate it; 'May' Congress prohibit slavery in the Territories? such decision may be erroneous in any given case.*

Модальне слово **must** висловлює обов'язок, та чітку необхідність дотримання закону, конституції, взятих зобов'язань, договору: *intercourse, either amicable or hostile, must continue between them. 'Must' Congress protect slavery in the Territories? We must not be enemies.*

Дієслова **will** та **shall**, що наділені значеннями гарантованості, передбачуваності майбутньої дії, наділені значним персвазивним потенціалом, оскільки спонукають довіритись мовцю, запевняють у достовірності наведених аргументів: *I shall take care ... and I shall perform it ...shall withhold the requisite means; and there shall be none; I trust this will not be regarded as a menace; it 'will' constitutionally defend and maintain itself.*

Заперечна форма модального дієслова **can not** наголошує на нелогічності, недоцільності, неможливості окремих дій, які суперечать, перш за все, центральній ідеї, до якої повсякчас звертається автор, – закону. Вжита з багаторазовим повтором, структура **can not**, має яскравий персвазивний ефект: *...we can not separate. We can not remove our respective sectionsthe different parts of our country ... can not but remain face to face; you can not fight always; I can not be ignorant of the fact...This, I think, can not be perfectly cured.*

Висновки та перспективи ... Отже, як доводить здійснений нами аналіз тексту першої інаугураційної промови президента США А. Лінкольна, широкий спектр лінгвостилістичних засобів різних рівнів мови (лексичного, граматичного, синтаксичного) дозволили автору реалізувати ряд персвазивних тактик. Сукупний вплив лінгвостилістичних засобів та тактик переконання дозволяє ефективно втілити персвазивну стратегію, що зорієнтована на формування перш за все адекватного екстралінгвістично сформованого іміджу А. Лінкольна: **«стабільного юридично досвідченого ГАРАНТА КОНСТИТУЦІЇ, здатного в правовому полі вирішити політичну кризу – вберегти союз штатів Америки»**. До перспектив даного дослідження варто віднести компаративний аналіз персвазивних стратегій та їх реалізації в інаугураційних промовах інших політичних діячів та виокремлення найбільш ефективних механізмів аргументації.

Список використаних джерел і літератури:

1. Белова Е. Н. Структура и семантика аргументативного дискурса : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е. Н. Белова. – СПб., 2004. – 18 с.
2. Кривий А. Дискурсивний аналіз і сучасне мовознавство / А. Кривий. – Львів : вид-во Львівського Національного університету імені Івана Франка, 2001. – С. 158–162.
3. Иссерс О. С. Языковые средства и способы манипуляции сознанием / О. С. Иссерс // Семантика языковых единиц : материалы межвуз. конф. – М. : Моск. гос. отрк. пед. инс-т, 1992. – С. 52–54.
4. Павлова Є. К. Лексичні проблеми глобального політичного дискурсу / Є. К. Павлова // Вісник Московського університету. Сер. 19 : Лінгвістика і міжкультурна комунікація. – 2005. – № 2. – С. 98–112.
5. Попова О. И. Некоторые проблемы политического дискурса / О. И. Попова // Актуальные вопросы переводоведения и лингвистики : материалы научной сессии ВолГУ. – Волгоград, 2001. – С. 73–77.
6. President Abraham Lincoln [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/abrahamlincoln>.

Summary

Olesia Fedorova

Linguostylistic Means and Tactics of Persuasive Strategy Implementation in A. Lincoln's Inauguration Speech

Linguostylistic means of persuasive strategy implementation in A. Lincoln's inauguration speech are studied in the article.

The author applies discursive approach to defining a persuasive strategy which means taking into consideration extralingual context of producing the text while analyzing its lingual plan.

Inauguration speech is seen as one of political discourse's genres with distinct persuasive characteristics. Urgency of the problem studied is determined by radical polarization and globalization of contemporary political discourse as well as by the necessity to improve persuasive skills of Ukrainian politicians and other specialists.

Persuasive strategy is seen as a complex phenomenon represented on the conceptual level by a key metaphor and focused on President's adequate image formation. The key metaphor identified in A. Lincoln's is «Law» which determines the choice of persuasive tactics and linguostylistic means.

On the micro level persuasive strategy is a set of persuasive tactics aimed at implying different components of president's image and actualization its associations with the key metaphor. Each persuasive tactic is explicated by a set of linguostylistic means which constitute publicistic style corresponding to political discourse in functional aspect. Persuasive strategy of A. Lincoln's inauguration speech is focused on building the image of politically stable legally experienced guarantor of the Constitution able to solve political crisis in a legal level and save the Union of American States.

Key words: *political discourse, persuasive strategy, persuasive tactics, linguostylistic means, conceptual metaphor.*

УДК 81'373.612.2: 811.161.2+821.161.2.08(045)

ВАЛЕНТИНА ФІЛІНЮК,

*кандидат філологічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

**Метафорична персоніфікація у творчості Максима Рильського:
лінгвопоетичний аспект**

У статті зроблено спробу розкрити поняття метафоричної персоніфікації. Описано ознаки метафори та персоніфікації як тропів, які функціонують у художніх текстах. Об'єктом лінгвопоетичного аналізу стали поетичні тексти Максима Рильського. Виділено групи метафоричних персоніфікацій, побудовані на поєднанні семантики «явища та об'єкти природи + людина», «просторові поняття + людина», «часові поняття + людина» тощо.

Ключові слова: *метафора, персоніфікація, асоціації, поетичний текст, образ, Максим Рильський.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Дослідження поетичної мови залишаються актуальними в українському та світовому мовознавстві. Об'єктами наукового аналізу стають тексти загалом, концепти, тропи, заголовки, мовні одиниці, які функціонують у поезії авторів, різних за стильовими, хронологічними та іншими ознаками. Заслуговує на пильну увагу й література, яку з позицій ХХІ століття можна визначити певним чином як класичну. Йдеться про письменників ХХ століття, зокрема, Максима Рильського, Павла Тичину, Євгена Маланюка, Володимира Сосюру та інших.